

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“КОНФЛІКТОЛОГІЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів, магістрів)**

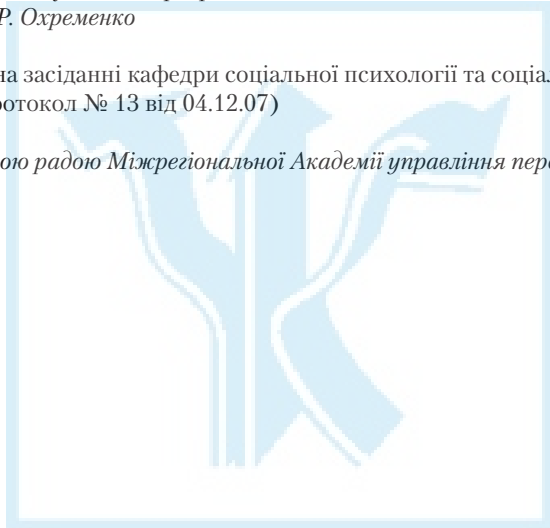
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено завідувачем кафедри соціальної психології та соціальної педагогіки *О. Р. Охременко*

Затверджено на засіданні кафедри соціальної психології та соціальної педагогіки (протокол № 13 від 04.12.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Охременко О. Р. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Конфліктологія” (для бакалаврів, спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2009. — 44 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Конфліктологія”, аудиторну самостійну роботу, позааудиторну самостійну роботу, контроль самостійної роботи, питання до іспиту, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів традиційно поділяється на аудиторну самостійну роботу, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять; та позааудиторну (кваліфікаційну) роботу, яка включає практичне застосування здобутих знань, вмінь, навичок.

Усі види самостійних робіт, починаючи з контрольних робіт, доповідей, рефератів, і закінчуючи все більш і більш складними видами, є однією з форм звітності і контролю знань студентів. Це творче осмислення відповідної наукової думки, літератури, засіб вивчення навчальних дисциплін, підвищення теоретичного і методичного рівня професійних знань.

Самостійна робота студентів — спланована, пізнавальна, організаційно і методично спрямована особистісна діяльність без прямої допомоги викладача. Певні елементи самостійної діяльності студентів є і на поточних заняттях і в позааудиторний час. Таку роботу педагог ретельно планує методично і організаційно. Для реалізації цього підходу розроблено навчально-методичний пакет із самостійної роботи з дисципліни “Конфліктологія” для спеціальності: “практична психологія”, “менеджмент”, “соціологія”, “політологія”, який містить визначений обсяг аудиторної й позааудиторної самостійної роботи.

На лекціях, семінарських, практичних заняттях й індивідуальних консультаціях формулюються завдання для самостійного опрацювання, проводиться інструктаж щодо їх виконання.

Контроль та корекція результатів самостійного вивчення матеріалу здійснюється при виконанні тестових завдань, потім — на семінарських заняттях, під час перевірки контрольних та самостійних наукових робіт і складанні іспитів.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“КОНФЛІКТОЛОГІЯ”

№ пор.	Кількість занять	Назва змістового модуля і теми	Години	Лекції	Семінари ПЗ	Сам.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні проблеми конфліктології						
1	1	Парадигми сучасної конфліктології	2	Л		1
2	1	Основні теорії конфлікту	2	Л		1
3	1	Історія становлення конфліктології	2		С	2
4	1	Структурна модель конфлікту	2	Л		1
5	1	Динамічна модель конфлікту	2	Л		1
6	1	Психологія конфлікту: основні положення	2		С	3
		Разом	12	8	4	10
Змістовий модуль II. Психологічні закономірності конфліктної взаємодії						
7	1	Методи вивчення конфліктної взаємодії	2	Л		1
8	1	Методи конфліктології	2		ПЗ	
9	1	Причини конфліктів та їх психологічний аналіз	2	Л		1
	1	Конфліктність особистості	1	Л		1
10	1	Техніка аналізу конфліктів	2		С	5
11	1	Конфлікти і особистість	2	Л		
12	1	Діагностика фрустрованих потреб	2		ПЗ	3
		Разом	14	8	6	11
Змістовий модуль III. Види конфліктів						
11	1	Внутрішньоособистісний конфлікт	2	Л		1

1	2	3	4	5	6	7
		Внутрішньоособистісний конфлікт та його вивчення у межах психоаналітичного підходу	2		С	2
12	1	Міжособистісний конфлікт	2	Л		1
13	1	Діагностика стратегій поведінки в конфлікті	2		ПЗ	3
14	1	Особливості міжгрупової взаємодії	2	Л		1
		Конфлікт і криза в міжнародних відносинах	2		С	1
	1	Структура етнічного конфлікту	2	Л		1
	1	Сучасні концепції етноконфліктології	2	Л		
14	1	Природа організаційних конфліктів	2	Л		1
15	1	Аналіз організаційних конфліктів	2		С	4
		Динаміка розвитку сімейних конфліктів	2	Л		1
16	1	Інші види конфліктів	2	Л		1
		Разом	24	16	8	18
Змістовий модуль IV. Управління конфліктами						
16	1	Особливості профілактики конфліктів	2	Л		1
		Управління конфліктними ситуаціями	2	Л		1
17	1	Підходи до розв'язання конфліктів	2	Л		1
18	1	Соціальне партнерство і його роль у профілактиці організаційних конфліктів	2		С	4
19	1	Методи попередження і врегулювання конфліктів	2	Л		2

1	2	3	4	5	6	7
20	1	Розвиток міжособистісних відносин в організаційному конфлікті	2		С	3
21	1	Культура спілкування і поведінки керівника як чинник психопрофілактики конфліктів	2	Л		2
		Разом	10	10	4	21
Змістовий модуль V. Переговорний процес у діяльності психолога						
14	1	Переговорний процес по врегулюванню конфліктів	4	Л		1
15	1	Техніки управління конфліктом (заперечення і робота з ними; стратегії конфліктної поведінки і процес спілкування; робота з конфліктними клієнтами)	2		С	4
16	1	Особливості роботи з маніпулятивними технологіями в переговорному процесі	2	Л		4
17	1	Прикладна конфліктологія та стрес-менеджмент	2	Л		1
		Разом	10	6	4	10

АУДИТОРНА САМОСТІЙНА РОБОТА

Опрацювання матеріалу лекцій

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні проблеми конфліктології

2.1.1. До тем: “Парадигми сучасної конфліктології”, “Основні теорії конфлікту”, “Структурна модель конфлікту”, “Динамічна модель конфлікту”.

Завдання для самостійної роботи: уважно прочитайте як писати конспект лекцій і оформіть свій конспект відповідно до наведених нижче вимог.

Конспект лекцій. Роль конспекту лекцій суто навчальна: він допомагає зафіксувати основні поняття і положення й у потрібний момент

їх відтворити, наприклад, при написанні реферату або підготовці до іспиту.

У навчальному тексті міститься інформація 2-х видів: основна і допоміжна. Основною є інформація, що має найбільш істотне значення для розкриття змісту теми або питання. До неї належать: визначення наукових понять, формулювання законів, теоретичних принципів тощо. Призначення допоміжної інформації — допомогти студентові краще засвоїти запропонований матеріал.

Зміст конспектування складає переробка основної інформації з метою її узагальнення і скорочення. Узагальнити — означає представити її у більш схематичній формі — формі визначень, висновків, окремих заголовків, викладу основних результатів тощо.

Основна інформація на лекції записується якомога повніше і є *опорним конспектом*. Допоміжна, як правило, опускається; за винятком випадків, коли студенту не зовсім зрозумілі основні положення.

Власне кажучи, конспект і складати треба як огляд, що містить основні положення лекції, без подробиць і другорядних деталей. Конспект носить індивідуалізований характер: він розрахований на самого автора і тому може здаватися малозрозумілим для інших.

Для того щоб правильно законспектувати, у кожному конкретно-випадку необхідно вирішити наступні завдання:

- Зорієнтуватися в загальній композиції лекції (уміти визначити основні положення).
- Побачити логіко-значеннєву канву повідомлення, зрозуміти систему викладу інформації в цілому, а також розвиток кожної окремої думки.
- Виявити “ключові” думки, тобто основні значеннєві віхи, на які “нанизаний” зміст.
- Визначити інформацію, що деталізує основні положення.
- Лаконічно сформулювати основну інформацію, не переносити її в конспект цілком і дослівно.

Основними вимогами до конспекту є наочність записів і таке їх розташування, що давало б можливість усвідомити логічні зв'язки й ієрархію понять. Обсяг рукописного конспекту має складати одну четверту частину (0,25) лекційних матеріалів, повно відображати їх зміст. Конспект містить: лекційну тему, план лекції, бібліографічні джерела, власне конспект матеріалу. Бажано виділення основних положень і визначень.

При написанні конспекту сторінки зошита бажано поділяти навпіл або виділяти поля вертикальною рисою. В лівій частині сторінки пишеться конспект лекції, а в правій — фіксується додаткова інформація, яка отримана під час підготовки до семінарських занять, екзаменів, заліків (короткий виклад основного змісту додаткових джерел).

Додаткова інформація може бути надана у вигляді тез — коротко сформульованих основних думок, положень додаткового матеріалу. Під час формулювання тез корисно виписати текст, що найбільш чітко відображає основну думку автора.

Додаткову інформацію можна записати способом “питань — відповідей”. Він полягає у самостійно сформульованих питаннях або проблемах, порушених в лекціях, і даються відповіді на них. Модифікацією способу “питань — відповідей” є таблиця, де місце питання займає формулювання проблеми автором або викладачем, а місце відповіді — підходи до розв’язання даної проблеми. Іноді в таблиці можуть з’явитися і додаткові графи: наприклад, “інші точки зору”.

Рационально використовувати різні способи конспектування для запису додаткового матеріалу. Такій спосіб отримав назву комбінованого конспекту. При цьому використовуються декілька або всі способи конспектування. Саме комбінований конспект є ознакою високого рівня підготовки студента.

Форма звітності: рукописний конспект лекційних матеріалів.

Питання для самоконтролю за модулем

1. Концепція соціал-дарвінізму належить до:

- А. Психоаналітичного (З. Фрейд, А. Адлер, К. Хорні, Е. Фромм) напрямку.
- Б. Соціотропного напрямку (У. Мак-Дугалл, С. Сигеле та ін.).
- В. Класичних теорій конфліктології.

2. Біосоціальна причина конфліктів запропонована у межах:

- А. Фрустраційно-агресивної гіпотези.
- Б. Психоаналітичного напрямку.
- В. Соціотропного напрямку.

3. Відомим представником поведінкового напрямку є:

- А. Л. Берковітц.
- Б. Д. Моренно.
- В. А. Бандура.

4. Вставте пропущене ім'я автора. Якщо.... розглядав вирішення конфліктів як чинник інтеграції і стабільності соціальних систем, то Дарендорф пропонував зробити переворот в мисленні соціологів: остаточно відмовитися від позитивістської методології.

- А. Л. Козер.
- Б. А. Бандура.
- В. С. Сигеле.

5. Автор припущення: економічна організація, особливо власність, визначає організацію решти всього суспільства:

- А. Козер.
- Б. А. Бандура.
- В. К. Маркс.

6. Автор припущення: чим менше здатність пануючих класів виявляти свою колективну солідарність, тим більше ймовірно, що пригноблені групи будуть вступати в конфлікт спільно:

- А. Л. Козер.
- Б. А. Бандура.
- В. К. Маркс.

7. Термін соціологія конфлікту вперше ввів:

- А. Г. Зіммель.
- Б. Л. Козер.
- В. А. Бандура.

8. Причину конфліктів особистості із оточенням вбачав у спробах індивіда звільнитися від відчуття неповноцінності:

- А. Дж. Мід.
- Б. Т. Шибутані.
- В. А. Адлер.

9. Гіпотеза про те, що головною причиною соціальних конфліктів є агресія, запропонована:

- А. К. Лоренцом.
- Б. Н. Тінбергеном.
- В. К. Левінім.

10. Аналіз узгодженості між системою атитюдів індивіда і його знаннями про поведінку значущих інших здійснено:

- А. Ф. Хайдером.

Б. Т. Шибутані.
В. А. Басе.

Змістовний модуль II. Психологічні закономірності конфліктної взаємодії

2.1.1. До тем: “Методи вивчення конфліктної взаємодії”, “Причини конфліктів та їх психологічний аналіз”

Завдання для самостійної роботи студентів: вписати визначення основних понять, використаних у лекційному матеріалі. Форма звітності: *словник визначень*, який спрямований на розширення знань лекційного матеріалу; надбання практичних навичок тлумачення понять предметної області.

З лекційних матеріалів курсу необхідно виділити 60–100 основних понять і навести їх визначення. Визначення можна сформулювати самостійно або взяти зі словників і енциклопедій. У випадку запозиченого визначення необхідно дати бібліографічний опис джерела.

2.1.2. “Конфліктність особистості” і “Конфлікти і особистість”

Завдання для самостійної роботи студентів: З книги Анцупова А. Я. Конфликтологія: В схемах и комментариях / А. Я. Анцупов, С. В. Баклановский. — СПб: Питер, 2006. — 288 с. Відберіть схеми, які розкривають сутність внутрішньоособистісного і міжособистісного конфліктів. Занесіть їх в конспект.

Питання для самоконтролю за темою

1. Конфліктологія:

- А. Галузь наукового знання про природу, причини, види і динаміку конфліктів, методи їх попередження і способи їх вирішення.
- Б. Те, через що виникає конфлікт, об'єктивно існуюча або сприймана як така проблема, суперечність, заради розв'язання якої сторони і вступають у конфлікт.
- В. Конкретна причина, мотивація, рушійна сила конфлікту. Це матеріальна (ресурс), духовна (ідея, норма, принцип і так далі) або соціальна (влада) цінність, до володіння або користування якою прагнуть обидва опоненти. Умовою конфлікту є домагання однієї із сторін на неподільність об'єкта, володіння ним.

2. Предмет конфлікту:

- А. Галузь наукового знання про природу, причини, види і динаміку конфліктів, методи їх попередження і способи їх вирішення.

- Б. Те, через що виникає конфлікт, об'єктивно існуюча або сприймана як така проблема, суперечність, заради розв'язання якої сторони і вступають у конфлікт
- В. Конкретна причина, мотивація, рушійна сила конфлікту. Це матеріальна (ресурс), духовна (ідея, норма, принцип і так далі) або соціальна (влада) цінність, до володіння або користування якою прагнуть обидва опоненти. Умовою конфлікту є домагання однієї із сторін на неподільність об'єкта, володіння ним.

4. Об'єкт конфлікту:

- А. Галузь наукового знання про природу, причини, види і динаміку конфліктів, методи їх попередження і способи їх вирішення.
- Б. Те, через що виникає конфлікт, об'єктивно існуюча або сприймана як така проблема, суперечність, заради розв'язання якої сторони і вступають у конфлікт.
- В. Конкретна причина, мотивація, рушійна сила конфлікту. Це матеріальна (ресурс), духовна (ідея, норма, принцип і так далі) або соціальна (влада) цінність, до володіння або користування якою прагнуть обидва опоненти. Умовою конфлікту є домагання однієї із сторін на неподільність об'єкта, володіння ним.

5. Наукова методологія:

- А. Уявлення про прийоми або техніки дослідження, тобто, методи чи методи дослідження.
- Б. Методи, які використовують не лише в конкретній науці, а й в інших галузях наукового знання.
- В. Певна система методів, форм, засобів і видів пізнання.

6. Динамічні характеристики — це:

- А. Певна сукупність прав та обов'язків.
- Б. Всі зміни, що відбуваються в конфлікті, всі особливості розвитку даного процесу.
- В. Позиція, займана однією із сторін стосовно протиборчої сторони.

7. Психологічні сигнали конфлікту:

- А. Дисконфорт, непорозуміння, напруга, криза.
- Б. Передконфліктна стадія, інцидент, ескалація конфлікту, збалансована протидія, завершення конфлікту, постконфліктна стадія.
- В. Всі зміни, що відбуваються в конфлікті, всі особливості розвитку даного процесу.

8. Одна з форм редукації конфлікту:

- А. Спрощення елементів конфліктної ситуації, редукація від складного до простого, відсутність аналізу.
- Б. Незгода (розбіжність думок); спор (ідейне протиборство); напруженість (насторожене очікування недружніх дій); ворожість (неприязнь).
- В. Суперництво (конкуренція за визначеними правилами); агресивність (окремі ворожі дії); насильство (обмежена сфера крайнього протиборства); війна (необмежений спектр вживаних засобів боротьби).

9. Ескалація конфлікту:

- А. Розвиток конфлікту, що прогресує в часі, загострення протиборства, при якому подальші руйнівні дії опонентів більш інтенсивні, ніж попередні.
- Б. Незгода (розбіжність думок); спор (ідейне протиборство); напруженість (насторожене очікування недружніх дій); ворожість (неприязнь).
- В. Суперництво (конкуренція за визначеними правилами); агресивність (окремі ворожі дії); насильство (обмежена сфера крайнього протиборства); війна (необмежений спектр вживаних засобів боротьби).

10. Підбурювач, провокатор — це:

- А. Ініціатор конфлікту.
- Б. Жертва.
- В. Непрямий учасник.

Змістовий модуль III. Види конфліктів

2.1.3. До тем: “Внутрішньоособистісний конфлікт”, “Міжособистісний конфлікт”, “Особливості міжгрупової взаємодії”.

Завдання для самостійної роботи студентів: складіть список літератури (з фондів Бібліотеки МАУП) за тематикою “політичні конфлікти”.

Приклади оформлення списку літератури:

Зразок оформлення списку літератури в алфавітному порядку:

1. Алешкина Э. Н., Иванов Ю. А., Чернышев В. Н. История государства и права России: Метод. рекомендации к курсу. — Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2001. — 384 с.

2. Ашервуд, Б. Азбука общения / Б. Ашервуд; Пер. с англ. И. Ю. Багровой и Р. З. Пановой; науч. ред. Л. М. Иньковой. — М.: Либерия, 1995. — 173 с.
3. Бирюков, П. Н. Международное право: Учеб. пособие / П. Н. Бирюков. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Юрист, 2000. — 416 с.
4. Борисов, И. И. Воронежский государственный университет вступает в XXI век: размышления о настоящем и будущем / И. И. Борисов. — Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2001. — 120 с.
5. Вэнс, Д. Синий мир: пер. с англ. / Д. Вэнс. — М.: ВЛАДОС, 2004. — 698 с.

При алфавітному способі прізвища авторів і заголовків добутоків (якщо автор не зазначений) розміщуються строго за алфавітом. В одному списку різні алфавіти не змішуються, іноземні джерела звичайно розміщують наприкінці переліку всіх матеріалів, надрукованих кирилицею.

Принцип розташування в алфавітному списку — “слово за словом”, тобто при збігу першої літери в алфавітному порядку джерела розташовуються за другою літерою. За наявності декількох робіт одного автора — за алфавітом заголовків, при авторах-однофамільцях — за ідентифікуючими ознаками (ініціали, молодший, старший, батько, син — від старших до молодшого), при декількох роботах автора, написаних ним у співавторстві з іншими, — за алфавітом прізвищ співавторів.

До списку літератури пред'являються такі вимоги:

- відповідність темі курсової роботи і повнота відображення всіх аспектів її розгляду;
- розмаїтість видів видань: офіційні, нормативні, довідкові, навчальні, наукові, виробничо-практичні і т. д.;
- бібліографічні описи джерел розташовуються за абеткою на прізвище з ініціалами автора (авторів), або за назвою документа;
- бібліографічні описи джерел розташовуються спочатку на кирилиці, потім англійською, німецькою та інших мовах;
- посилання на літературу в тексті вказуються у квадратних дужках ([1]);
- нумерувати список літератури треба арабськими цифрами з крапкою.

Основні правила оформлення бібліографічного списку.

Якщо **книга написана чотирма або більше авторами**, то після заголовку за кошою рисою (/) вказують першого автора і додають та ін.:

Налог на имущество: комментарии и разъяснения / В. Р. Берник [та ін.]. – М.; Екатеринбург: Аналитика-пресс: Финансы, 1997. – 80 с.

Із заголовка описуються **колективні монографії, збірники статей**:

Культурология: Учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. А. И. Марковой. – 3-е изд. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 315 с.

Окремий том багатотомного видання:

Фасмер, М. Этимологический словарь английского языка: В 4 т. Т. 1. – М.: Просвещение, 1986. – 831 с.

Статті із збірників, журналів і газет:

Для опису статей із збірників, журналів і газет вказуються такі відомості:

- прізвище автора, ініціали;
- назва статті;
- джерело за двома косими рисками;
- місце, рік, номер або випуск, сторінки, які займає стаття.

Збірник: Муратова, Х. Х. Одежда народов Поволжья в 18 веке // Народы Урало-Поволжья: история, культура, этничность: Сб. науч. тр. / Под общ. ред. М. Х. Ишмуратова. – Екатеринбург: Полиграф, 2004. – С. 151 – 157.

Журнал: Губенко О. В. Мультикультурні синтези як механізм соціально-історичної творчості в умовах України. Соціально-психологічні аспекти проблеми // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 10. – С. 73–78.

Якщо у статті два або більше авторів:

Кряжков В., Стариков Ю. Административные суды: какими им быть? // Рос. юстиция. – 2001. – № 1. – С. 18–20.

Газета: Шереметьевский Н. Банк сильнее и губернатора, и прокурора // Парламент. газ. – 2001. – 13 нояб.

В аналітичному опису статті з газети область кількісної характеристики (сторінка) вказується, якщо газета має більше 8 сторінок.

Тези конференцій:

Іванова О. В. Соціально-психологічні чинники професійного становлення працівників міліції / О. В. Іванова, Н. Ю. Ярема // Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки: Матеріали Все-

укр. наук.- практ. конф. “Тенденції розвитку психології в Україні: історія та сучасність”. — К., 2006. — С. 345–351.

Стаття із зібрання творів:

Локк, Дж. Опыт веротерпимости // Локк Дж. Собрание сочинений: В 3 т. — М., 1985. — Т. 3. — С. 66–90.

Автореферати робіт:

Галюк Т. Л. Специальные события в современной теории и практике ПР-деятельности: (факторы мотивации и организации): Автореф. дис... на соиск. учен. степ. д-ра философии в области социологии / МКА; МАУП; Межд. отр. ун-т.- К.: Российский университет дружбы народов, 2005. — 23 с.

Нормативні акти:

Российская Федерация. Законы. О государственной судебно-экспертной деятельности в Российской Федерации: принят Гос. Думой 31 мая 2001 г. № 73-ФЗ // Ведомости Федерального Собрания Российской Федерации. — 2001. — № 17. — Ст. 940. — С. 11–28.

Рецензії: Жилинский С. Э. Конкурентное право как научная дисциплина // Государство и право. — 2001. — № 1. — С. 104–106. — Рец. на кн.: Тотьев К. Ю.

2.1.4. До тем “Природа організаційних конфліктів”, “Сучасні концепції етноконфліктології”, “Структура етнічного конфлікту”, “Динаміка розвитку сімейних конфліктів”, “Інші види конфліктів”.

Завдання для самостійної роботи студентів: вписати визначення основних понять, використаних у лекційному матеріалі. Форма звітності: *словник визначень*.

Питання для самоконтролю за темою

1. Якщо у конфліктній взаємодії беруть участь більше двох сторін, конфлікт називається:

- А. Простим.
- Б. Багатобічним.
- В. Множинним.

2. Ролі тих, хто явно або неявно підтримує учасників конфлікту, класифікують як:

- А. Прямі і активні учасники конфлікту.
- Б. Непрямі і допоміжні.
- В. Ініціатор і жертва.

3. Ранг:

- А. Позиція, займана однією із сторін стосовно протиборчої сторони.
- Б. Ідеальна модель, сукупність прав і обов'язків.
- В. Позиція, мета якої спровокувати конфлікт для досягнення власних інтересів.

4. Соціальний статус:

- А. Позиція, займана однією із сторін стосовно протиборчої сторони.
- Б. Становище особи або групи в суспільстві, пов'язане з певною сукупністю прав та обов'язків.
- В. Можливість і здатність реалізувати свої цілі всупереч протидії опонента.

5. Потенціал (сила):

- А. Позиція, займана однією із сторін стосовно протиборчої сторони:
- Б. Становище особи або групи в суспільстві, пов'язане з певною сукупністю прав та обов'язків.
- В. Можливість і здатність реалізувати свої цілі всупереч протидії опонента.

6. Посередник, медіатор, суддя — це:

- А. Ініціатор конфлікту.
- Б. Жертва.
- В. Непрямий учасник конфлікту.

7. Конфліктологія спрямована на:

- А. Запобігання розвитку конфліктних ситуацій.
- Б. Як поводитися в ході конфлікту.
- В. Витіснення конфлікту у сферу несвідомого.

8. Чинники виникнення конфліктів:

- А. Організаційно-управлінські.
- Б. Соціально-психологічні.
- В. Особистісні.

9. За спрямованістю дій і розподілом повноважень виокремлюють:

- А. Конфлікти: начальник — підлеглий, вищестояща організація — нижчестояща організація.

- Б. Конфлікти між керівниками одного рангу, між колегами.
- В. Побутові; сімейні; трудові; військові; навчально-педагогічні та інші.

10. До тактик суперництва відносять:

- А. Тактику спокуси, тактику зваблювання.
- Б. Тактику найжачування пір'я; тактику прихованих докорів.
- В. Тактику переконливої аргументації.

11. Психологічні сигнали конфлікту:

- А. Дискомфорт, непорозуміння, напруга, криза.
- Б. Передконфліктна стадія, інцидент, ескалація конфлікту, збалансована протидія, завершення конфлікту, постконфліктна стадія.
- В. Всі зміни, що відбуваються в конфлікті, всі особливості розвитку даного процесу.

Змістовний модуль IV. Управління конфліктами

2.1.5. До тем: “Особливості профілактики конфліктів”, “Підходи до розв’язання конфліктів”, “Управління конфліктними ситуаціями”, “Методи попередження і врегулювання конфліктів”

Завдання для самостійної роботи студентів: повторіть матеріал лекції та уважно прочитайте статті Батуліна І. Ю. *Формы работы с конфликтами и методы их решения // Управління конкурентоспроможністю в умовах глобалізації. — 2003. — Вип. 10. — С. 168–172;* Джерелиевская М. *Наука поиска согласия: интеграция усилий // Управление персоналом. — 2005. — № 16. — С. 73–76.*

Виділіть техніки розв’язання конфліктів, запропоновані авторами; за необхідності випишіть незнайомі терміни у словник.

2.1.6. До теми: “Культура спілкування і поведінки керівника як чинник психопрофілактики конфліктів”

Завдання для самостійної роботи студентів: прочитайте статтю Ануфрієвої Н. М. *Народна практика співіснування про запобігання та розв’язання конфліктів / Н. М. Ануфрієва, Р. А. Ануфрієва // Суспільство у ХХІ столітті: психологічні проблеми гармонізації, гуманізації, демократизації. — 2003. — Вип. 11. — С. 169–170.* Випишіть в конспект лекцій народні техніки запобігання конфліктів.

Питання для самоконтролю за темою

1. Конфліктологія спрямована на:

- А. Утворення безконфліктного світу.
- Б. Як поводитися в ході конфлікту.
- В. Витіснення конфлікту у сферу несвідомого.

2. Під функцією конфлікту ми розуміємо

- А. Ту роль, яку виконує конфлікт стосовно суспільства і його різних структурних утворень: індивідів, соціальних груп, організацій.
- Б. Суб'єктивну оцінку поведінки партнера як неприпустиму.
- В. Природне зіткнення інтересів людей у процесі їх життєдіяльності.

3. Виділяють чинники виникнення конфліктів:

- А. Соціальні протиріччя; несправедливий розподіл значущих для нормальної життєдіяльності людей матеріальних і духовних благ.
- Б. Соціальні, політичні, економічні, ідеологічні.
- В. Організаційно-управлінські, соціально-психологічні, особистісні.

4. Вивчення продуктів діяльності:

- А. Система дослідницьких процедур, спрямованих на збір, систематизацію, аналіз та тлумачення реально-практичних та ідеальних за формою виявів активності людини, спрямованих на пізнання або перетворення елементів життєдіяльності.
- Б. Метод психологічної діагностики, який застосовує стандартизовані питання та завдання, що мають певну шкалу значень.
- В. Соціально-психологічний метод, який використовується для оцінки міжособистісних зв'язків.

5. Тестування:

- А. Система дослідницьких процедур, спрямованих на збір, систематизацію, аналіз та тлумачення реально-практичних та ідеальних за формою виявів активності людини, спрямованих на пізнання або перетворення елементів життєдіяльності.
- Б. Метод психологічної діагностики, який застосовує стандартизовані питання та завдання, що мають певну шкалу значень.
- В. Соціально-психологічний метод, який використовується для оцінки міжособистісних зв'язків.

6. Соціометрія:

- А. Система дослідницьких процедур, спрямованих на збір, систематизацію, аналіз та тлумачення реально-практичних та ідеальних за формою виявів активності людини, спрямованих на пізнання або перетворення елементів життєдіяльності.
- Б. Соціально-психологічний метод, який використовується для оцінки міжособистісних емоційних зв'язків.
- В. Метод психологічної діагностики, який застосовує стандартизовані питання та завдання, що мають певну шкалу значень.

Змістовний модуль V. Переговорний процес у діяльності психолога

2.1.6. До тем: “Переговорний процес по врегулюванню конфліктів”, “Особливості роботи з маніпулятивними технологіями в переговорному процесі”.

Завдання для самостійної роботи студентів: повторіть матеріал з курсу “соціальна психологія” (Майерс Д. Социальная психология. — 7-е изд. — СПб.: Питер, 2005. — 794 с. Глава 4. Причины неразумия) на новому, більш високому рівні. Вишишіть в конспект, яким чином може ускладнювати переговорний процес феномени, які розглядає Д. Майерс.

Важливою формою повторення є систематизація знань студентів, яка проводиться після вивчення тем і розділів курсу, при цьому матеріал повторюється на вищому рівні, під новим кутом зору. Завдання повторення:

- запобігання прогалинам у знаннях студентів;
- активізація знань, необхідних для вивчення нового матеріалу;
- розвиток пам'яті і мислення;
- формування узагальнених знань;
- встановлення співвідношення між подібними поняттями, поглиблене вивчення положень, понять із споріднених навчальних курсів;
- систематизація соціальних явищ.

2.1.7. До теми: “Прикладна конфліктологія та стрес-менеджмент”.

Завдання для самостійної роботи студентів: зробіть фрагментування статті Колосова А. Когнітивний ресурс підвищення стій-

кості спортсменів до стресових ситуацій // Соціальна психологія. — 2006. — № 5. — С. 155–162.

Фрагментування — спосіб згортання первинного тексту, при якому в первинному тексті виділяються інформаційні блоки (фрагменти), пов'язані із темою лекції. Запишіть фрагменти в конспект.

Питання для самоконтролю за темою

1. Переговори:

- А. Стратегія поведінки в конфлікті, що характеризується прагненням протидіяти сторін спільними зусиллями розв'язати виниклу проблему.
- Б. Процес пасивної неспівпраці, що характеризується відсутністю бажання як піти назустріч опонентів, так і захищати власні інтереси.
- В. Процес, при якому партнери з різними точками зору, вимогами, очікуваннями приходять до укладення договору.

2. Будь-які переговори складаються з 3-х стадій:

- А. Підготовка; процес переговорів; аналіз підготовки, процесу і результатів переговорів.
- Б. Переговори з метою нормалізації стосунків, перерозподіл прав і обов'язків, переговори з новим партнером.
- В. Вибір цілей, вибір і підготовка основної і альтернативних стратегій; підготовка плану проведення переговорів.

3. До стратегії переговорів належать:

- А. Стратегія відкритої співпраці, відкритого суперництва і аналітична стратегія.
- Б. Компроміс, співпраця, пристосування.
- В. Позиційний торг.

4. До жорсткого стилю в переговорах відносять:

- А. Конфронтацію.
- Б. Ультимативну тактику.
- В. Суперництво.

4. Ультимативна тактика:

- А. Процес пасивної неспівпраці, що характеризується відсутністю бажання як піти назустріч опонентів, так і захищати власні інтереси.

- Б. Врегулювання розбіжностей на основі взаємних поступок, досягнення часткового задоволення своїх інтересів.
- В. Опонентів в категоричній, не припускаючи заперечень, формі вказується, що йому належить зробити.

5. Тактика позиційного торгу у переговорах відповідає стратегії:

- А. Компромісу.
- Б. Співпраці.
- В. Суперництва.

6. Ультимативна тактика у переговорах відповідає стратегії:

- А. Компромісу.
- Б. Співпраці.
- В. Суперництва.

7. Тактика відкритої співпраці і аналітична тактика у переговорах відповідають стратегії:

- А. Компромісу.
- Б. Співпраці.
- В. Суперництва.

8. Принципові переговори:

- А. Ставлять за мету максимально задовольнити як свої власні інтереси, так і інтереси опонента.
- Б. Характеризуються відсутністю бажання як піти назустріч опонентів, так і захищати власні інтереси.
- В. Ставлять за мету врегулювання розбіжностей на основі взаємних поступок, досягнення часткового задоволення своїх інтересів.

9. Кокус – це:

- А. Процес врегулювання розбіжностей на основі взаємних поступок, досягнення часткового задоволення своїх інтересів.
- Б. Окрема закрита нарада, під час якої сторона, що бере участь в переговорах, йде із загальної сесії переговорів.
- В. Процес, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає розв'язати конфлікт.

2.2. Семінарські заняття

Семінарське заняття. У традиційній моделі викладання семінар орієнтований на засвоєння (найчастіше на переказ) інформації, отриманої на лекції або прочитаної у підручниках. У моделі трансформованої вищої освіти семінар стає самостійною й основною формою організації навчального процесу. І це пов'язано не тільки зі скороченням кількості лекцій, а й із самою специфікою соціального і гуманітарного знання, коли необхідно самостійне уважне вивчення інформації, а потім її проблемне обговорення в аудиторії: це і навчальний матеріал, і проблемні та аналітичні документи тощо.

У процесі підготовки до семінару від студента вимагається знайомитися з необхідними матеріалами самостійно і приходити з результатами цього знайомства в аудиторію для їх обговорення. Характер, способи організації і проведення семінару обираються викладачем залежно від змісту і специфіки курсу.

Завданням семінару є розгляд найбільш важливих і складних питань курсу, а також перевірка засвоєння студентами матеріалу лекцій, підручників та інших навчальних матеріалів. Тим самим семінари сприяють підвищенню якості знань, засвоєнню навичок самостійної роботи, дають можливість викладачу здійснювати поточний контроль за якістю навчального процесу. Завдання семінарського заняття покликані:

- закріплювати теоретичні знання, здобуті в ході прослуховування і запам'ятовування лекційного матеріалу;
- знайомити з навчальною і науковою літературою;
- розвивати здатність осмислення різноманітних питань і проблем курсу;
- формувати навички самостійної роботи з першоджерелами і довідковою літературою;
- набувати вміння вести діалог, дискусію, обґрунтовувати свої позиції, шанобливо ставитися до інших точок зору;
- формувати у студентів навички діалогічного і критичного мислення.

Підготовка до семінарського заняття починається з ознайомлення із планом семінару та навчальною програмою за даною темою. Навчальна програма дає можливість студентам якомога якісно і правильно сформулювати короткий план відповіді, зорієнтуватися при підготовці питання та структурувати знання.

Необхідно також вивчити відповідні конспекти лекцій і глави підручників, ознайомитися з додатковою літературою, рекомендованою до цього заняття. Пропонується до найбільш важливих і складних питань теми скласти конспекти відповідей. Конспектування додаткової літератури також сприяє більш плідному засвоєнню навчального матеріалу.

Семінарське заняття 1. Історія становлення конфліктології

План семінарського заняття

1. Соціологічні теорії конфліктів (К. Маркс, М. Вебер, Р. Зіммель, Р. Дарендорф, Л. Козер).

2. Становлення конфліктології як науки (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, П. Лавров, Н. Михайлівський, М. Бакунін).

3. Конфлікт і конфліктна ситуація в сучасних теоріях (Т. Парсонс, Д. Морено, Л. Козер та ін.).

4. Основні психологічні підходи до розуміння і інтерпретації конфліктів (К. Левін, М. Дрейч, К. Хорні, Е. Берн, І. Р. Лінкольн).

Література: основна [1; 4];
додаткова [6; 10]

Завдання для самостійної роботи: підготуйте доповідь за одним з питань семінару.

Доповідь — вид самостійної роботи, використовується в навчальних і позакласних заняттях, розширює пізнавальні інтереси, привчає практично мислити. До підготовки доповіді можуть залучатися декілька студентів, між якими розподіляються окремі питання, якщо ви вважаєте за потрібне більш детально висвітити конкретні аспекти даного пункту.

Перший крок у підготовці доповіді — окреслити мету та завдання виступу, визначити коло питань за запропонованою темою. Другий крок — добір допоміжної інформації. Отриману інформацію слід організувати в певні категорії, надати їй чіткості, визначити та сформулювати основні положення проблеми. Доповідь структурують за такими вимогами:

- теоретична обґрунтованість;
- опора на фактичний матеріал;
- наведення переконливих прикладів, власне бачення проблеми.

Наступний крок — написання плану доповіді. Будь-який план містить:

- вступ,
- основний текст (серцевина доповіді),
- висновки.

Вступ. Початок доповіді є визначальним і чітко та переконливо окреслює мету виступу, розкриває суть теми. Першочерговим завданням доповідача на цьому етапі є привернення й утримання уваги аудиторії. Вже з перших речень доповіді необхідно висловлюватися чітко, логічно та змістовно, уникаючи зайвого. Відповідно, речення мають бути короткими й стосуватися виключно суті питань, варто інтонаційно виділяти найважливіші місця і виражати своє ставлення до предмета мовлення.

Основний текст. В основній частині викладається суть проблеми, наводяться докази, пояснення, міркування.

Слід пояснювати кожен аспект проблеми, підібрати переконливі цифри, факти, цитати (проте кількість подібних прикладів не може бути надто великою – надмірна кількість ілюстративного матеріалу не повинна поглинути зміст доповіді). Треба логічно поєднати частини доповіді. Усі питання висвітлюються збалансовано (при цьому не обов’язково кожному з них приділяти однакову кількість часу).

Надзвичайно важливо продумати, в яких місцях тексту потрібні своєрідні “ліричні” відступи, адже суцільний текст погано сприймається. При цьому не слід забувати, що подібні відступи обов’язково мають бути короткими і, певна річ, мають ілюструвати повідомлення.

Висновки узгоджуються із вступом і не випадають із загального стилю доповіді.

Семінарське заняття 2. Психологія конфлікту: основні положення

Навчальні питання

1. Предметний зміст конфлікту в різних конфліктологічних концепціях.
2. Структурна модель конфлікту.
3. Динамічна модель конфлікту.

Завдання для самостійної роботи: підготуйте доповідь за одним із питань семінару.

Література: основна [12; 16; 18; 24; 27; 29; 33; 34; 42];
додаткова [2; 5; 16]

Семінарське заняття 3. Техніки аналізу конфліктів

Навчальні питання

1. Правила формулювання конфліктної ситуації.
2. Виокремлення першопричин конфліктів та прихованих основ.
3. Оцінка корпоративної культури організації та розбалансування інтересів в організації на основі аналізу конфліктів.

Підготуйте реферати за темами

1. Конфлікти в організації і шляхи їх розв'язання.
2. Конфлікт і етапи його розвитку.
3. Конфлікти в молодих сім'ях.
4. Психологічна специфіка конфліктів на різних рівнях соціальної системи.
5. Конфлікти в малих групах.
6. Типи і моделі конфліктів.
7. Джерела виникнення конфліктів і шляхи їх розв'язання.

Література: основна [3; 4; 8–10; 18; 37];

додаткова [2; 5; 8; 10; 13]

Семінарське заняття 4. Внутрішньоособистісний конфлікт та його вивчення у межах психоаналітичного підходу

Семінар проводиться як групова презентація: спільно підготовлена усна доповідь за однією із запропонованих тем. Крім перерахованих вище навичок вона дає можливість набути навички командної роботи і колаборативного та кооперативного навчання. Для підготовки формуються групи студентів по 3–4 особи в кожній. Як тема презентації звичайно пропонується ключова проблема семінару.

Формат презентації вибирають самі члени групи. Кожен член групи виступає впродовж 7–8 хв. У межах своєї групи і оцінюється незалежно від інших груп. Від студентів кожної групи очікується кооперативна робота при підготовці групової презентації і її реалізації в аудиторії. Учасники презентації відповідальні за організацію дискусії в ході семінару, на якому реалізується презентація. Від слухачів очікується активна участь в обговоренні питань, а також її аргументовані критичні оцінки.

Структура презентації:

- резюме основних ідей;
- виклад ключових положень і питань для обговорення на занятті;

- коротка характеристика методів підтвердження цих положень;
- критичний аналіз позицій, що представляються.

Семінарське заняття 5. Конфлікт і криза в міжнародних відносинах

Навчальні питання

1. Політичний конфлікт. Типологія політичних конфліктів.
2. Криза як особлива фаза розвитку міжнародного конфлікту.
3. Засоби і методи реалізації конфліктних дій на державному рівні.
3. Демократичні технології державного управління конфліктами.
4. Сприймання в умовах конфлікту і кризи.

Підготуйте реферати за темами

1. Проблема ухвалення рішень в умовах кризи.
2. Зовнішньополітичні і військові рішення. Система державних органів і її робота в кризовій ситуації.
3. Чинники, що впливають на перебіг кризи.
4. Стратегія поведінки учасників. Чотири можливі лінії – тиск і прямиий тиск на суперника: уявлення про загрозу як реальність; пошук взаємоприйняттого компромісу і утримання учасниками головних позицій; заспокоєння агресора іншою стороною, поступки без опору противників; шлях “проб і помилок”.
5. Аналіз механізму і процесу прийняття рішень у кризовій ситуації. Урахування чинників: особистісних характеристик державних лідерів і груп зовнішньополітичної еліти; вплив структури і традиції процесу ухвалення рішень у даній державній системі; характеристики політичного устрою в даній державі, особливості суспільства і держави (територія, населення, його етнокультурна гомогенність, рівень соціально-економічного розвитку та ін.); стан системи міжнародних відносин в цілому на момент ухвалення “кризових рішень”; попередня поведінка даної держави в міжнародних кризах.
6. Схема стадій прийняття рішень під час кризи (збір інформації про кризову ситуацію і її інтерпретація; формулювання кола

можливих дій; стадія вибору однієї з альтернатив; реалізація рішення і контроль за його виконанням; ефективність системи збору і обробки даних про кризу. Проблема “фільтрації інформації”).

Література: основна [3; 4; 8–10; 12; 17; 18; 27; 29];
додаткова [4; 6; 24]

Семінарське заняття 6. Аналіз організаційних конфліктів

Навчальні питання

1. Організаційні конфлікти. Основні джерела організаційних конфліктів.
2. Методи виявлення, управління, вирішення та профілактики організаційних конфліктів
3. Ознаки утворення та засоби деструктуризації негативно орієнтованої групи.
4. Ділова бесіда: обґрунтування проведення, види, організація, аналіз результатів.

Література: основна [2–4; 8–10; 13; 18; 37];
додаткова [3; 4; 7; 9; 13; 16; 21]

Семінарське заняття 7. Соціальне партнерство і його роль у профілактиці організаційних конфліктів

Навчальні питання

1. Типи соціально-трудова стосунків.
2. Моделі соціального партнерства.
3. Порушення балансу інтересів між сторонами трудового процесу та їх відновлення.

Література: основна [9; 15; 24; 36];
додаткова [7]

2.3. Практичні заняття

Практичне заняття — форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення зі студентами, вирішення завдань з їх обговоренням, перевірку результатів, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, враховуються у підсумковому оцінюванні з даної навчальної дисципліни.

Для проведення практичних робіт група може розділитися на декілька підгруп, кожна підгрупа виконує одну практичну роботу. Іноді рекомендується виконання практичної роботи за індивідуальним завданням. Завдання видає викладач.

До початку проведення роботи кожному студенту даються інструкції із практичної роботи, які включають мету роботи, основні теоретичні положення, схему виконання роботи, тести, а також відповідну обробку результатів вимірювання та оформлення і захист роботи й отримання відповідної оцінки. Захистити практичні роботи необхідно в терміни вивчення відповідного модуля згідно з навчально-методичною картою дисципліни. У випадку невчасного відпрацювання студент не атестується за відповідним модулем.

Практичне заняття 1. Методи конфліктології

Розробіть питання соціометричної анкети. Їх можна з формулювати таким чином: “Кого б ви обрали для зустрічі Нового Року?”. Соціометричний критерій націлює на вибір або відхилення члена соціальної групи за умов сумісної діяльності й не допускає обмежень індивідуального та змістового характеру відносно вибору одних та відхилення інших людей. Опитайте коло близьких собі людей.

Отримані у ході соціометричного дослідження дані подайте у вигляді *соціограми* — графічного відображення результатів соціометричного тесту. Соціограма наочно покаже складне сплетіння взаємних симпатій та антипатій, присутність соціометричних “зірок” (людей, обраних більшістю опитуваних), “аутсайдерів” (людей, від спілкування з якими усі відмовляються) та ієрархію проміжних ланок між цими полюсами.

Практичне заняття 2. Діагностика фрустрованих потреб

Використайте стандартні ситуації (методика Розенцвейга) для діагностики фрустрованих потреб.

Використайте тест гумористичних фраз (ТГФ).

Порівняйте отримані результати, запропонуйте оптимальне вирішення внутрішньо особистісного конфлікту.

Практичне заняття 3. Діагностика стратегій поведінки в конфлікті

Оцініть свій індивідуальний стиль поведінки в конфлікті за тестом Томаса-Кілмана.

ПОЗААУДИТОРНА САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Реферати.

Реферат — письмова робота обсягом 10–18 друкованих сторінок, виконувана студентом протягом тривалого терміну (від одного тижня до місяця). Реферат (від лат. *referre* — доповідати, повідомляти) — короткий, точний виклад сутності питання, теми на основі однієї або декількох книг, монографій або інших першоджерел. Реферат включає основні фактичні зведення і висновки по розглянутому питанню.

Крім стислого викладу прочитаної літератури, він вимагає від студента аргументовану власну точку зору по розглянутому питанню. Тему реферату може запропонувати викладач або сам студент, в останньому випадку вона повинна бути узгоджена з викладачем. У рефераті необхідно розгорнути аргументи, міркування, порівняння.

Матеріал подається не стільки в розвитку, скільки у формі констатації або опису. Зміст літературних джерел викладається об'єктивно. Якщо в первинному документі головна думка сформульована недостатньо чітко, у рефераті вона повинна бути конкретизована і виділена.

Структура реферату. Титульна сторінка заповнюється за єдиною формою і містить назву реферату, дисципліни, курсу, шифр групи, повністю прізвище, ім'я і по батькові. На другій сторінці наводиться зміст, у якому зазначені назви всіх розділів (пунктів плану) реферату і номери сторінок, що вказують початок цих розділів у тексті реферату. Після змісту йде вступ обсягом 1,5–2 сторінки. Основна частина реферату може мати одну або кілька глав, що складаються з розділів, і містить осмислений і логічний виклад головних положень і ідей, знайдених у літературі. У тексті обов'язкові посилання на першоджерела. У тому випадку якщо цитується або використовується неординарна думка, ідея, висновок, наводиться фактичний матеріал, таблиці, схеми ілюстрації, — обов'язково робиться посилання на автора.

У висновку містяться підсумки, відзначається, як виконані завдання і досягнуті цілі, сформульовані у вступі.

Обов'язково вказується реально використана для написання реферату література. Її список складається відповідно до правил бібліографічного опису. Загальний обсяг реферату 15–20 сторінок.

Етапи роботи над рефератом можна умовно поділити на три. Перший починається з пошуку джерел. На цьому етапі необхідно згадати, як працювати з енциклопедіями й енциклопедичними словниками; як працювати із систематичними й алфавітними каталогами бібліотек; як оформлювати список літератури.

Залежно від результатів ознайомлювального читання вибирається подальший спосіб роботи. Якщо для розв'язання поставлених завдань потрібне вивчення деяких фрагментів тексту, то використовується метод вибіркового читання. Обрані фрагменти або весь текст (якщо він цілком має відношення до теми) вимагають вдумливого, неквапливого читання з проробленням матеріалу. Таке читання припускає виділення:

- 1) головного в тексті;
- 2) основних аргументів;
- 3) висновків.

Особливу увагу варто звернути на аргументацію авторів.

Необхідно також проаналізувати, які з тверджень автора носять проблематичний, гіпотетичний характер і виявити нез'ясовані питання. Підготовчий етап роботи завершується створенням конспектів, що фіксують основні тези й аргументи.

Стиль тексту реферату пов'язаний із розкриттям теми. Всі тексти поділяються на тексти-констатації і тексти-міркування. Текст-констатація містить результати ознайомлення з предметом і фіксує стійкі і безсумнівні судження. У текстах-міркуваннях одні думки впливають з інших, деякі ставляться під сумнів, дається оцінка, висувуються різні припущення.

Викладення матеріалу в тексті підкоряється визначеному планові — розумовій схемі, що дає можливість контролювати порядок розташування частин тексту.

Висновок містить короткий і стислий виклад отриманих результатів, що є відповіддю на головне питання реферату.

Особливості стилю реферату. Для написання реферату використовується науковий стиль. У науковому стилі інтелектуальне тло створюють такі конструкції: “предметом подальшого розгляду є...”; “зупинимося на аналізі...”; “ця діяльність може бути визначена як...”;

“з іншого боку, варто підкреслити, що...”; “це твердження припускає, що...”.

При перевірці реферату викладачем оцінюються:

- Знання й уміння на рівні вимог стандарту конкретної дисципліни: знання фактичного матеріалу, засвоєння загальних уявлень, понять, ідей.
- Реалізація мети і завдань дослідження (новизна й актуальність поставлених у рефераті проблем, правильність формулювання мети, визначення завдань дослідження, правильність вибору методів вирішення завдань і реалізації мети, відповідність висновків поставленій меті, переконливість висновків).
- Ступінь обґрунтованості аргументів і узагальнень (повнота, глибина, всебічність розкриття теми, логічність і послідовність викладу матеріалу, коректність аргументації і системи доказів, характер і вірогідність прикладів, ілюстративного матеріалу, широта кругозору автора, наявність знань інтегрованого характеру, здатність до узагальнення).
- Якість і цінність отриманих результатів (ступінь завершеності реферативного дослідження, спірність або однозначність висновків).
- Використання літературних джерел.

Теми рефератів

1. Поняття конфлікту та його основні види.
2. Основні компоненти формули конфлікту.
3. Опишіть на прикладі, як саме можна враховувати формулу конфлікту при прогнозуванні конфліктів та запобіганні їм.
4. Внутрішньоособистісний конфлікт: роль і місце в розвитку особистості.
5. Види невротичних конфліктів: ознаки та особливості.
6. Сформулюйте своє розуміння конфлікту як типу критичних ситуацій на відміну від фрустрації, стресу, кризи.
7. Основні стадії розвитку конфлікту.
8. Основні види завершення конфлікту та особливості вирішення конфлікту.
9. Позитивні та негативні функції конфліктів.
10. Основні сигнали конфліктів.
11. Форми спілкування, їх вплив на виникнення та подолання конфліктів.

12. Основні способи впливу на людей у процесі виникнення і ескалації конфліктів.
13. Конфліктогени спілкування, їх види та роль в ескалації конфліктів.
14. Роль і місце емпатії та емпатійного слухання у профілактиці і подоланні конфліктів.
15. Основні фази та прийоми раціонально-інтуїтивної моделі вирішення конфліктів (за Скоттом).
16. Основний зміст моделі оволодіння конфліктною ситуацією.
17. Основні чотири стратегії вирішення конфліктів. Обґрунтуйте, яка з них найбільш конструктивна і чому.
18. Психологічні прийоми вирішення конфліктів.
19. Внутрішня готовність до вирішення конфлікту.
20. Основні положення К. Хорні про внутрішньоособистісні конфлікти.
21. Опишіть можливості, стадії, специфіку картографії конфлікту.
22. Психологічні методи прогнозування конфліктів.
23. Основні види стилів поведінки та їх наслідки.
24. Вибір адекватного стилю поведінки. Критерії вибору.
25. Роль вербальних і невербальних компонент у виникненні та ескалації конфліктів.
26. Основні методи вирішення конфліктів.
27. Психологічні засоби запобігання та вирішення конфліктів.
28. Основні принципи безконфліктної поведінки.
29. Основні способи посередництва у конфліктах.
30. Основні передумови переговорного процесу, його стадії та прийоми

Література: основна [2; 7–9; 11; 13–16; 18–21; 24; 31; 35];
додаткова [2; 3; 13; 14; 16–19; 29; 30; 32; 36; 42; 44–47]

2. Контрольні роботи

(заочна форма навчання)

Контрольні роботи виконуються відповідно до програми курсу. Ціллю виконання контрольних робіт є закріплення теоретичного матеріалу і засвоєння навичок практичного використання здобутих знань. Перед виконанням контрольної роботи необхідно опрацювати рекомендовану літературу. Обсяг контрольної роботи 10–20 сторінок. Вона виконується на підшитих аркушах формату А4 (210×297 мм).

Титульна сторінка містить назву контрольної роботи, дисципліни, курсу, шифр групи, повністю прізвище, ім'я і по батькові. На другій сторінці наводиться зміст, вказуються теми, які розбиваються на окремі пункти і номери сторінок, що вказують початок цих розділів і пунктів.

Кожний пункт викладається стисло, змістовно і відображає сутність сформульованого питання. Текст може містити схеми, рисунки, графіки. Робота закінчується переліком використаної літератури: список посилань повинен бути оформлений відповідно до зразка, наданого вище. На останній сторінці треба поставити дату і особистий підпис студента. Для поміток рецензента залишаються поля.

За виконанням контрольних завдань, відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, викладач може проводити співбесіду із студентом. Здача контрольної роботи проводиться помодульно. Кожна робота розраховується на певний рівень знань. Самостійність виконання контрольної роботи забезпечується багатоваріантністю контрольної роботи.

Перевірка контрольних робіт і оцінювання її результатів включає аналіз роботи, типових помилок, відмічаються кращі роботи. Крім того, в кожній роботі викладач робить помітки і зауваження. Критерії, коли робота не буде зарахована:

- Якщо в контрольній роботі не дано 60 % правильних відповідей.
- Якщо контрольна робота здана несвоєчасно.
- Якщо контрольна робота виконана неакуратно і написана нерозбірливо.

Якщо контрольна робота не зарахована, то вона повертається студенту разом із зауваженнями і виконується повторно. Повторно виконана робота висилається рецензенту. Якщо контрольна робота зарахована із зауваженнями рецензента, то студент повинен дати на них правильні відповіді під час здачі наступної контрольної роботи.

Теми контрольних робіт

1. Особливості конструювання формул конфліктів та інтерпретації структурних компонент.
2. Опис сигналів конфліктів.
3. Позитивні та негативні наслідки конфліктів. Конфлікт: що це для вас?

4. Особливості видів конфліктів та прогнозуючий аналіз труднощів у вирішенні різних видів конфліктів.
5. Основні стадії розв'язання конфліктів.
6. Основні види завершення конфліктів та їх позитивні і негативні наслідки.
7. Прийоми спілкування, що призводять до зближення і порозуміння.
8. Психологічні причини використання конфліктогенів поведінки і спілкування.
9. Психологічні особливості конфліктних типів поведінки.
10. Опис стадій і методів раціонально-інтуїтивної моделі вирішення конфліктів.
11. Психологічна готовність особистості до вирішення конфліктів з визначенням ознак і складових.
12. Психологічна готовність груп до вирішення конфліктів з визначенням ознак і складових.
13. Візуалізація конфлікту з детальним описом стадій і визначенням мотивів і потреб.
14. Стратегії вирішення конфліктів.
15. Стилі поведінки в конфліктах та вибір адекватного стилю.
16. Переговорний процес з визначенням основних складових і методів, що застосовуються.
17. Конфлікти та їх місце в житті людини.
18. Особливості спілкування і психологічні передумови виникнення конфліктів.
19. Психологічні особливості форм і видів конфліктів та методів їх дослідження.
20. Особистісні передумови та чинники виникнення міжособистісних конфліктів.
21. Міжособистісний конфлікт, його види і психологічні особливості.
22. Психологічні техніки вирішення міжособистісних конфліктів.
23. Вплив стилю керівництва на виникнення і подолання конфліктів.
24. Внутрішньоособистісні конфлікти та їх роль і місце у становленні особистості.
25. Невротичний конфлікт та його види і психологічні особливості.
26. Конфлікти як вид критичних ситуацій.

27. Візуалізація конфлікту як спосіб подолання конфліктної ситуації та вирішення конфлікту.
28. Трудові конфлікти, їх види та особливості вирішення.
29. Психопрофілактика міжособистісних конфліктів.
30. Види та динаміка внутрішньоособистісних конфліктів.
31. Психологічні особливості прогнозування і психопрофілактики міжособистісних конфліктів.
32. Психологічні чинники спілкування, що призводять до виникнення конфліктів.
33. Особистісні установки та психологічна готовність особистості до вирішення конфліктів.
34. Акцентуації характеру особистості та конфліктні типи поведінки.
35. Психологічні особливості та передумови конфліктності особистості.
36. Психодіагностика конфліктів та її особливості.
37. Психодіагностика конфліктності особистості з метою професійного підбору кадрів.
38. Стиль поведінки та особливості вибору адекватного стилю поведінки у конфліктах.
39. Психологічний аналіз та особливості структурних компонент конфлікту.
40. Психологічна культура особистості та конфлікти.
41. Психологічні умови та особливості посередництва як способу вирішення конфліктів.
42. Психологічні особливості та можливості картографії як ефективного методу вирішення конфліктів.
43. Психологічні особливості педагогічних конфліктів та способів їх подолання.
44. Психологічні передумови конструктивних переговорів.

Література: основна [7; 9; 16; 18; 19; 22; 23; 27; 30; 33];
додаткова [2; 3; 13–16; 18; 19; 24; 25; 26; 28; 30; 33; 36–38]

КОНТРОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінка ефективності виконання завдань із самостійної роботи студентів контролюється:

- під час лекцій — контроль знань та умінь студентів, засвоєних у розрізі інших курсів;

- контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи;
- модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні або на окремих його завершених етапах.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Суть конфлікту, об'єкт і предмет конфліктології.
2. Роль конфліктів в розвитку людини і суспільства.
3. Еволюція уявлень про конфліктність в людському суспільстві.
4. Функції конфлікту.
5. Основні цілі і завдання конфліктології.
6. Роль конфліктів у розвитку людини і суспільства.
7. Поведінка людини у важких ситуаціях.
8. Основні типи конфліктів. Проблеми класифікації конфліктів.
9. Об'єктивні і суб'єктивні чинники виникнення конфліктів.
10. Конфлікти в різних сферах людських взаємин
11. Соціологічні теорії конфліктів (К. Маркс, М. Вебер, Р. Зіммель, Р. Дарендорф, Л. Козер).
12. Становлення конфліктології як науки (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, П. Лавров, Н. Михайлівський, М. Бакунін).
13. Основні психологічні підходи до розуміння й інтерпретації конфліктів (К. Левін, М. Дрейч, К. Хорні, Е. Берн, І. Р. Лінкольн).
14. Соціально-філософські передумови становлення теорії конфліктів.
15. Конфліктологія як науково-прикладна галузь знання.
16. Поняття конфлікту в різних соціально-психологічних школах.
17. Межі конфлікту. Функції конфлікту. Роль третіх осіб в розвитку конфлікту.
18. Функції конфліктів в суспільстві. Функціональні і дисфункціональні наслідки конфліктів.
19. Основні типології конфліктів. Типологія за сферами. Інші типології конфліктів.
20. Класифікація конфліктів за джерелом виникнення, за змістом, за значущістю, за типом розв'язання, за формою виявлення, за типами стосунків, за наслідками.
21. Структурні елементи конфлікту.

22. Динамічні елементи конфлікту.
23. Концепції депривації. Конфлікт інтересів і цінностей.
24. Основні учасники конфліктів: протиборчі сторони, підбурювачі, посередники.
25. Роль третіх осіб в розвитку конфлікту.
26. Функції конфліктів у суспільстві.
27. Функціональні і дисфункціональні наслідки конфліктів.
28. Структура конфлікту (за Л. А. Петровською).
29. Пізнавальний, емоційний, вольовий і мотиваційний компоненти у структурі конфлікту (за Г. В. Пономарьовим).
30. Широке і вузьке розуміння управління конфліктом.
31. Модель процесу управління конфліктом.
32. Методи управління конфліктом.
33. Карта кроків по вирішенню конфлікту.
34. Агенти вирішення конфлікту.
35. Стратегія втручання третьої сторони у стадії конфлікту.
36. Стратегія управління конфліктом і варіанти результатів.
37. Структура розвитку соціального конфлікту.
38. Види конфліктів за комунікативною спрямованістю.
39. Механізми викривлення інформації.
40. Конфлікт ролей, конфлікт “інтересів”, конфлікт “бажань”.
41. Роль символів перемоги у вирішенні конфліктів.
42. Адекватні способи вирішення соціальних конфліктів.
43. Причини виникнення конфліктів у групі. Види внутрішньогрупових конфліктів.
44. Групові норми і оцінювання як причина формування конфлікту.
45. Шляхи розв’язання внутрішньогрупового конфлікту.
46. Визначення “конфліктних” осіб в колективі.
47. Особливості міжгрупової взаємодії.
48. Причини виникнення міжгрупових конфліктів: феномен міжгрупової ворожості та інгрупового фаворитизму.
49. Конфлікт і криза в міжнародних відносинах.
50. Вирішення міжнародних конфліктів.
51. Міжнародно-політична криза як фаза конфлікту.
52. Структура кризи. Учасники кризи, їх характеристики.
53. Технологія консенсусу і компромісу.
54. Метод принципівих переговорів: стратегія і тактика (Р. Фішер, С. Браун).

55. Поняття структури етнічного конфлікту. Сучасні концепції етноконфліктології.
56. Сучасні погляди на причини соціально-психологічних конфліктів. Невротичні стани і їх наслідки.
57. Управління нейтралізацією стресів. Індивідуальна стратегія і тактика стресостійкої поведінки.
58. Конфліктостійкість як вид психологічної стійкості.
59. Динаміка розвитку сімейних конфліктів. Форми прояву подружніх конфліктів.
60. Природа подружніх конфліктів, їх класифікація, функції.
61. Фактори стабільності сім'ї та їх вплив на сімейні конфлікти.
62. Основні способи врегулювання сімейних конфліктів.
63. Індивідуально-психологічні фактори взаєморозуміння.
64. Підходи до розв'язання конфліктів.
65. Управління конфліктними ситуаціями.
66. Психологічна допомога конфліктуючим.
67. Вимоги до керівника при розв'язанні конфлікту в організації.
68. Аналіз конфлікту.
69. Картографія конфлікту.
70. Аналіз наслідків конфлікту.
71. Поняття про переговори.
72. Етапи переговорів.
73. Загальні підходи до організації переговорів.
74. Моделі поведінки у переговорах.
75. Посередництво як ефективна технологія вирішення конфліктів.
76. Стратегії та тактики переговорів.
77. Поняття про посередництво.
78. Прийоми посередництва.
79. Роль керівника в профілактиці конфліктів.
80. Психоаналітичні теорії внутрішньоособистісних конфліктів.
81. Форми прояву і способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів.
82. Поняття міжособистісного конфлікту і його особливості.
83. Правила поведінки керівника у конфліктній ситуації.
84. Уникання як стратегія поведінки в конфліктах.
85. Компроміс як стиль поведінки в конфліктах.
86. Співробітництво як вирішальна стратегія.
87. Суперництво (конкуренція) як стиль поведінки в конфліктах.

88. Стратегія пристосування (поступок).
89. Посередництво як ефективна технологія вирішення конфліктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конфліктологія* / Под ред. А. С. Кармина. — СПб.: Лань, 1999. — 448 с.
2. *Конфліктологія: Підручн.* / Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осіпова та ін.; Ред. Л. М. Герасіна, М. І. Панов. — Х.: Право, 2002. — 256 с.
4. *Основы конфликтологии: Учеб. пособие* / Под ред. В. Н. Кудрявцева. — М.: Юристъ, 1997. — 196 с.
5. *Словник-довідник термінів з конфліктології*/ За ред. М. І. Пірен, Г. В. Ложкіна. — Чернівці; К.: Чернівецьк. держ. ун-т, 1995. — 333 с.
6. *Социальная работа: Учеб. пособие* / Под ред. В. Й. Курбатова. — 3-е изд., перераб. и доп. — Ростов н/Д: Феникс, 2003. — 480 с.
7. *Сучасні проблеми державного управління: дослідження, технології, методики* / Ред. В. М. Князєв. — К.: УАДУ, 1999. — 204 с.
8. *Анцупов А. Я. Конфліктологія: В схемах и комментариях* / А. Я. Анцупов, С. В. Баклановский. — СПб.: Питер, 2006. — 288 с.
9. *Анцупов А. Я. Конфліктологія* / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. — 3-е изд. — СПб.: Питер, 2007. — 496 с.
10. *Анцупов А. Я. Введение в конфликтологию: Как предупреждать и разрешать межличностные конфликты: Учеб. пособие* / А. Я. Анцупов, А. А. Малышев. — К.: МАУП, 1996. — 104 с.
17. *Вишнякова Н. Ф. Конфліктологія.* — 2-е изд. — Минск: Университетское, 2002. — 246 с.
18. *Ворожейкин И. Е. Конфліктологія: Учебник* / И. Е. Ворожейкин, А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 224 с.
19. *Гірник А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження* / А. Гірник, А. Бобро. — 2-ге вид. — К.: Основи, 2004. — 172 с.
20. *Громова О. Н. Конфліктологія: Курс лекцій.* — М.: Ассоциация авторов и издателей "ТАНДЕМ", ЗКМОС, 2000. — 320 с.

21. *Дмитриев А. В.* Конфликтология: Учеб. пособие. — М.: Гардарики, 2000. — 320 с.
22. *Дуткевич Т. В.* Конфліктологія з основами психології управління: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 456 с.
23. *Емельянов С. М.* Практикум по конфликтологии. — СПб.: Питер, 2000. — 368 с.
24. *Емельянов С. М.* Практикум по конфликтологии. — 3-е изд., доп. и перераб. — СПб.: Питер, 2004. — 400 с.
27. *Зеркин Д. П.* Основы конфликтологии: Курс лекций. — Ростов н/Д.: Феникс, 1998. — 480 с.
28. *Иванов В. М.* Юридична конфліктологія: Навч. посіб. / В. М. Иванов, О. В. Иванова. — К.: МАУП, 2004. — 224 с.
29. *Ишмуратов А. Т.* Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. — К.: Наук. думка, 1996. — 189 с.
30. *Козырев Г. И.* Введение в конфликтологию: Учеб. пособие. — М.: Владос, 2001. — 175 с.
31. *Козырев Г. И.* Введение в конфликтологию: Учеб. пособие. — М.: Владос, 1999. — 175 с.
32. *Коновалов В. В.* Конфликт: Житейские истории. — Л.: Лениздат, 1988. — 191 с.
33. *Кормич Л. I.* Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ століття): Навч. посіб. / Л. I. Кормич, В. В. Багацький. — 3-тє вид. — Х.: Одиссей, 2004. — 304 с.
34. *Крам Ф. Т.* Управление энергией конфликта. Как превратить работу в творчество / Ред. А. А. Стативка. — М.: Аст; РЕФЛ-бук, 2000. — 288 с.
35. *Мальшиев К. Б.* Психология управления: Науч.-метод. пособие для вузов. — М.: ПЕР СЭ, 2000. — 144 с.
36. *Марков Г. Н.* Справочник по конфликтологии, общению, менеджменту. — СПб.: Альфа, 2000. — 174 с.
37. *Пирен М. I.* Конфліктологія: Підручн. — К.: МАУП, 2003. — 360 с.
38. *Примуш М. В.* Конфліктологія: Навч. посіб. — К.: Професіонал, 2006. — 288 с.
39. *Самоукина Н.* Психология профессиональной деятельности. — 2-е изд. — СПб.: Питер, 2003. — 224 с.
40. *Скибицька Л. I.* Конфліктологія. Опорний конспект лекцій. — К.: КДТЕУ, 1999. — 123 с.
41. *Цюрупа М. В.* Основы конфліктології та теорії переговорів: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — 172 с.

42. *Шокун В. В.* Основи менеджменту: Навч. посіб. / В. В. Шокун, Т. І. Шпеніна. — К.: Ун-т України, 2005. — 340 с.

Додаткова

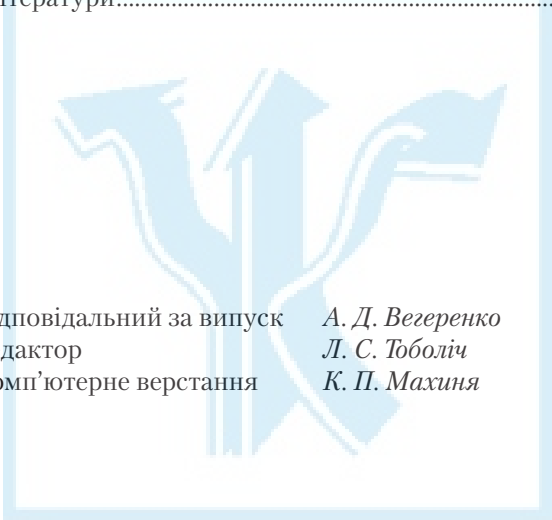
1. *Бабієва А.* Політичне насилля: теоретичний аспект // Політичний менеджмент. — 2005. — № 5. — С. 161–168.
2. *Багацький В. В.* Культурологія. Історія і теорія світової культури ХХ століття: Навч. посіб. / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. — К.: Кондор, 2004. — 304 с.
3. *Бандурка А. М., Друзь В. А.* Конфліктологія. — Харьков, 1997.
4. *Батулин І. Ю.* Формы работы с конфликтами и методы их решения // Управління конкурентоспроможністю в умовах глобалізації. — 2003. — Вип. 10. — С. 168–172.
5. *Беззубко Л.* Теория и практика разрешения трудовых конфликтов: Монография / Л. Беззубко, А. Головка, А. Кирнос. — Луганск: ЛФДонГАСА, 2002. — 220 с.
6. *Гірник А. М.* Як досягати успіху у переговорах. — Хмельницький, 1992.
7. *Гірник А.* Конфліктологічна експертиза: від мистецтва до технології // Соціальна психологія. — 2004. — № 2. — С. 100–110.
8. *Гірник А.* Конфліктологічна експертиза: теорія і методика // Соціальна психологія. — 2005. — № 2. — С. 175–178.
9. *Грановская Р. М.* Конфликт и творчество в зеркале психологии. — М.: Генезис, 2002. — 573 с.
10. *Гришина Н. В.* Я и другие. Общение в производственном коллективе. — Л., 1990.
11. *Джерелиевская М.* Наука поиска согласия: интеграция усилий // Управление персоналом. — 2005. — № 16. — С. 73–76.
12. *Довгань Н.* Методи управління конфліктами, роль керівника у профілактиці конфліктів // Вісник Української Академії державного управління при Президентіві України. — 2002. — № 4. — С. 223–228.
13. *Довгань Н.* Теоретичні засади конфліктів у державному управлінні // Управління сучасним містом. — 2004. — № 10–12. — С. 50–55.
14. *Донченко Е. А., Титаренко Т. М.* Личность, конфликт, гармония. — К., 1987.
15. *Дружинин В. В., Конторов Д. С., Конторов М. Д.* Введение в теорию конфликта. — М., 1989.

16. *Ершов А. А.* Личность и коллектив (межличностные конфликты в коллективе, их разрешение). — Л., 1976.
17. *Зшерт В., Лат Л.* Руководитель без конфликтов: Пер. с нем. — М., 1990.
18. *Карамушка Л. М.* Шляхи попередження і подолання конфліктів у закладах освіти. — К., 1993.
19. *Кириллина В.* Гендерный конфликт в условиях социально-политической трансформации российского общества // Прикладная психология и психоанализ. — 2004. — № 2. — С. 69–79.
20. *Киссе А.* Новітні концепції етнічного конфлікту: Сутність і типологія // Політичний менеджмент. — 2005. — № 1. — С. 14–23.
21. *Коноваленко М.* Знакомьесь: конфликт // Управление персоналом. — 2004. — № 3. — С. 73–76.
22. *Коновалов В. В.* Конфликт: Житейский истории. — Л.: Лениздат, 1988. — 191 с.
23. *Конфлікт і логіка людського розвитку / М. О. Свірень, С. А. Болсун, М. М. Петренко, В. Т. Солодков // Соціально-психологічні проблеми вдосконалення управлінської діяльності. — 2002. — Вип. 4. — С. 88–90.*
24. *Корнелиус К., Фейр Ш.* Выиграть может каждый. Как разрешать конфликты: Пер. с англ. — М., 1992.
25. *Кричевский Р. Л.* Если Вы руководитель. — М., 1993.
26. *Крюкова Е.* Уроки конфликтологии // Служба кадров. — 2004. — № 2. — С. 61–65.
27. *Мадиссон В.* Правова конфліктологія та юридичний конфлікт у приватних правовідносинах // Право України. — 2003. — № 9. — С. 39–44.
28. *Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф.* Основы менеджмента: Пер. с англ. — М., 1992.
29. *Моргунов Е.* Бизнес-конфликтология / Е. Моргунов, Н. Рязанова // Управление персоналом. — 2005. — № 16. — С. 9–72.
30. *Обозов Н. Н.* Психология конфликта и способы его разрешения. — Л., 1991.
31. *Обозов Н. Н., Лекин Г. Е.* Психология работы с людьми. — 4-е изд., перераб. — К.: МАУП, 1998.
32. *Пірен М. І.* Конфлікт і управлінські ролі. Соціально-психологічний аналіз. — К., 2000.
33. *Пірен М. І.* Основы конфліктології. — К., 1997.

34. *Пірен М. І.* Деонтологія конфліктів та управління. — К.: Вид-во УЛДУ, 2001.
35. *Романова Е. С., Гребенников Л. Р.* Механизмы психологической защиты. Генезис, функционирование, диагностика. — Мытищи, 1996.
36. *Рыбакова М. М.* Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. — М., 1991.
37. *Сатир В.* Как строить себя и свою семью. — М., 1992.
38. *Середницька І.* Стресостійкість як спосіб попередження конфліктів у студентської молоді // Педагогічна думка. — 2005. — № 4. — С. 20–24.
39. *Сіціньський А. С.* Конфлікти в управлінській діяльності та шляхи їх вирішення // Статистика України. — 2004. — № 1. — С. 47–50.
40. *Станкин М.* Разрешение конфликта не всегда устраняет причины, его порождающие // Служба кадров. — 2004. — № 12. — С. 29–33.
41. *Технології роботи організаційних психологів:* Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядипломної освіти / За наук. ред. Л. М. Карамушки. — К.: Фірма “ІНКОЛС”, 2005. — 366 с.
42. *Тимофеева Л. Н.* Конфликты оппозиции с властью: психологические аспекты // Мир психологии. — 2005. — № 2. — С. 85–92.
43. *Фишер Р., Браун С.* Путь к единению, или От переговоров — к тесному взаимодействию: Пер. с англ. — М., 1992.
44. *Фишер Р., Юри Й.* Путь к согласию, или Переговоры без поражения: Пер. с англ. — М., 1990.
45. *Швальбе Б., Швальбе Х.* Личность, карьера, успех. Психология бизнеса. — М., 1993.
46. *Шейнов В. П.* Конфликты в нашей жизни. — Минск, 1997.
47. *Шепель В. М.* Настольная книга бизнесмена и менеджера. — М., 1992.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Конфліктологія”	4
Аудиторна самостійна робота.....	6
Позааудиторна самостійна робота.....	29
Контроль самостійної роботи.....	35
Питання до іспиту.....	36
Список літератури.....	39

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Л. С. Тоболіч</i>
Комп'ютерне верстання	<i>К. П. Махія</i>

Зам. № ВКЦ-3662

Підп. до друку 15.01.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк. 2,55. Обл.-вид. арк. 2,41 Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*